

EU KIDS ONLINE IV v České republice

2017-2018

České děti a dospívající na internetu:

Zpráva z výzkumu na základních a středních školách

Autoři:

Mgr. et Mgr. Marie Bedrošová

Bc. Renata Hlavová

Mgr. et Mgr. Hana Macháčková, Ph.D.

Mgr. Lenka Dědková, Ph.D.

Prof. PhDr. David Šmahel, Ph.D.

OBSAH

ÚVOD	3
METODOLOGIE	4
POUŽÍVÁNÍ INTERNETU	6
ONLINE RIZIKA.....	11
ZÁVĚR.....	33

Citace:

Bedrošová, M., Hlavová, R., Macháčková, H., Dědková, L., & Šmahel, D. (2018). *České děti a dospívající na internetu: Zpráva z výzkumu na základních a středních školách. Projekt EU Kids Online IV – Česká republika*. Brno: Masarykova univerzita.

ÚVOD

Tento report shrnuje základní zjištění z projektu **EU Kids Online IV v České republice, jenž byl zaměřen na online aktivity a rizika u dětí a dospívajících**. Zjištění vycházejí z dotazníkového šetření, které proběhlo na 89 základních a středních školách v celé České republice od října 2017 do února 2018. Data pocházejí **od 2825 dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet** (což je přes 99 % dětí v tomto věku ve školách). Vzorek je tedy reprezentativní pro dnešní děti na českých školách.

V tomto reportu jsou shrnuta **základní zjištění vztažená ke dvěma oblastem**, na které jsme se děti a dospívajících ptali:

- **používání internetu a online aktivity**
- **zkušenosti s online riziky**

Při čtení reportu je důležité mít na paměti, že některé otázky byly položeny jen dětem od šesté třídy nahoru, tedy převážně ve věku 11-17 let, kterých bylo v šetření celkem 1986. Na některé otázky, především týkající se online rizik, jsme se navíc doptávali pouze respondentů, kteří uvedli, že s nimi mají zkušenosti. U každé otázky je proto v reportu vždy uvedeno, které děti a dospívající na ni odpovídali. Podrobnější popis lze nalézt v metodologické části reportu.

METODOLOGIE

Vzorek. Data pocházejí od **2825 českých dětí a dospívajících** (51 % chlapců), kteří používají internet. Věkové rozložení je: 25 % dětí a dospívajících ve věku 9-10 let, 24 % ve věku 11-12 let, 21 % ve věku 13-14 let a 30 % ve věku 15-17 let. Průměrný věk byl 12.6 let (SD = 2.6 let). V reportu jsou uvedeny výsledky z vážených dat, tedy takových dat, která odpovídají věkovému a genderovému rozložení dětí a dospívajících v české populaci v rámci jednotlivých regionů České republiky.

Dotazník. Zjištění jsou založena na dotazníku, který byl vyvinut v rámci mezinárodního projektu EU Kids Online IV. Více informací k projektu je dostupných zde: www.eukidsonline.net. Srozumitelnost dotazníku byla testována pomocí rozhovorů se 30 dětmi a dospívajícími ve věku 9-16 let. Sběru dat předcházela pilotáž na pěti českých školách.

Výběr vzorku. Vzorek byl vybrán za pomoci stratifikovaného proporčního klastrového výběru. Stratami byly regiony (všechny v ČR), typ školy (základní, střední a gymnázia) a velikost školy. V rámci strat byly náhodně vybrány a osloveny školy s žádostí o zapojení do výzkumu.

Průběh sběru dat. Sběr dat probíhal od **6. 10. 2017** do **9. 2. 2018** ve školách v rámci vyučování. Vyplnění dotazníku probíhalo online na počítačích, respondentům zabralo většinou 30-60 minut. U vyplňování dotazníků byl vždy přítomen vyškolený administrátor, který dětem a dospívajícím dotazník a výzkum představil a dohlížel na to, aby jim bylo při vyplňování zaručeno soukromí, případně jim pomáhal s technickými problémy, které mohly při vyplňování nastat.

Etické aspekty výzkumu. Před sběrem dotazníků byly získány písemné informované souhlasy zákonných zástupců a ústní souhlasy dětí a dospívajících. Projekt byl schválen etickou komisí pro výzkum Masarykovy univerzity. Dětem a dospívajícím byla zaručena anonymita a bylo jim umožněno u každé otázky zvolit možnost *Nevím* nebo *Nechci odpovědět* či otázku přeskočit. Z tohoto důvodu se počty odpovědí na jednotlivé otázky liší na základě toho, kolik respondentů poskytlo relevantní odpovědi.

Popisy grafů. Na některé otázky jsme se ptali pouze starších dětí a dospívajících (od 6. třídy výše, ve věku 11-17 let) a na některé doplňující otázky pouze těch dětí a dospívajících, kteří uvedli, že měli na

internetu specifickou zkušenost nebo se zapojili do konkrétní online aktivity. V reportu je proto vždy uvedeno, kterých odpovídajících dětí a dospívajících se každá otázka týká. **Vždy jsou uvedena procenta validních odpovědí z celkového počtu dotazovaných.** Nejsou v nich tedy zahrnuti respondenti, kteří na otázku neodpověděli nebo uvedli, že neví nebo nechtějí odpovědět.

Více informací lze nalézt v technickém reportu (v anglickém jazyce) přístupném zde: irtis.muni.cz/euko

Realizační tým:

Mgr. et Mgr. Hana Macháčková, Ph.D., hlavní řešitelka projektu

Prof. PhDr. David Šmahel, Ph.D.

Mgr. Lenka Dědková, Ph.D.

Mgr. et Mgr. Marie Bedrošová

Bc. Renata Hlavová

POUŽÍVÁNÍ INTERNETU

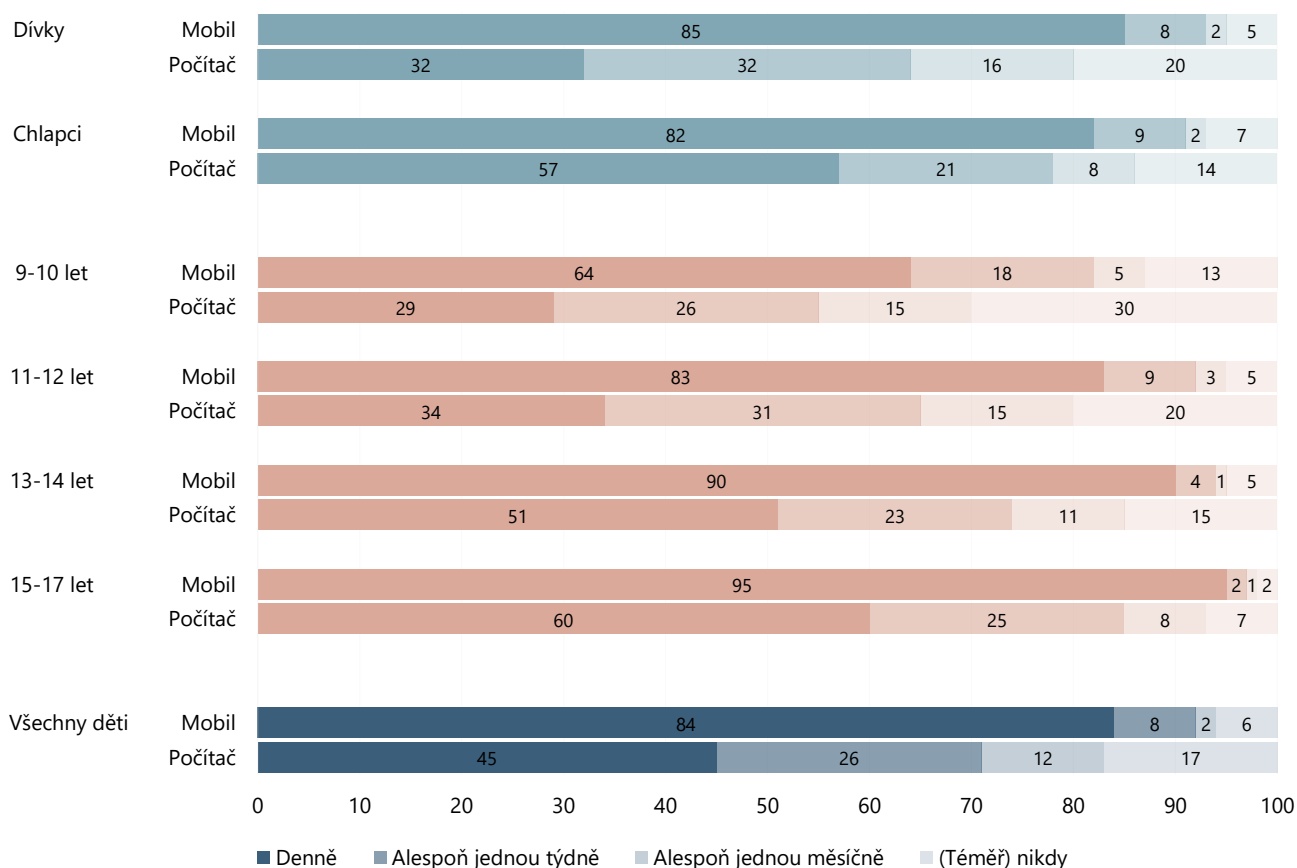
V dotazníku jsme se děti a dospívající ptali na řadu otázek souvisejících s používáním internetu, a to konkrétně na zařízení, kterými se připojují k internetu, jakým aktivitám se na internetu věnují a co na internetu umí.

Připojování k internetu

Děti a dospívající jsme se nejprve ptali na to, jak často jsou online nebo používají internet na mobilním telefonu a na notebooku nebo stolním počítači. Jejich odpovědi jsou znázorněny v Grafu 1.

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Graf 1: Připojování k internetu prostřednictvím mobilu a notebooku nebo stolního počítače (%).

Znění otázky: Jak často jsi online nebo používáš internet na následujících zařízeních? (a) Mobil/chytrý telefon, (b) Stolní počítač nebo notebook.

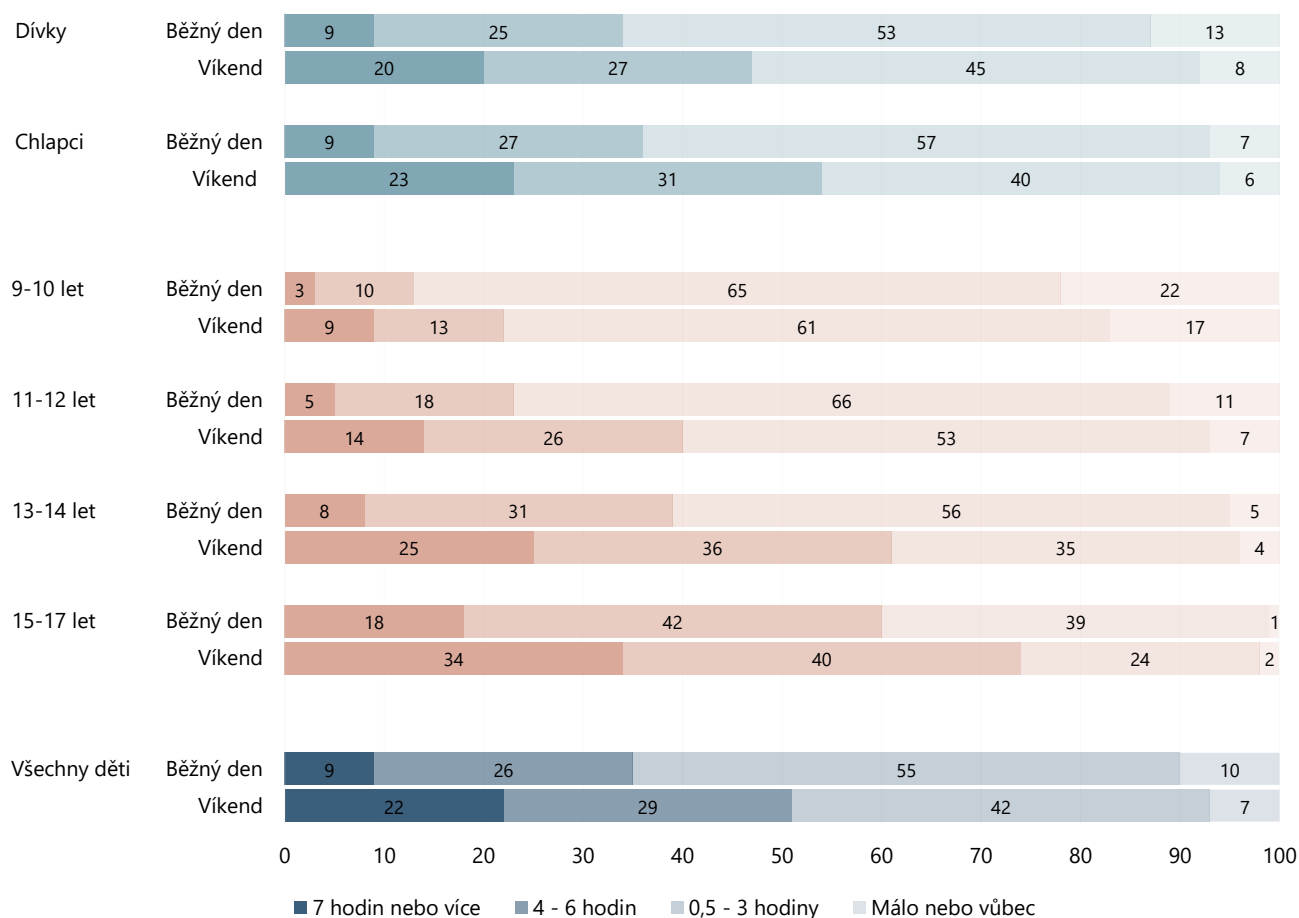
KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ

- **Připojování k internetu prostřednictvím mobilu je častější** než prostřednictvím jiných zařízení. Denně se telefonem připojuje 84 % dětí a dospívajících (vs. 45 % prostřednictvím počítače), třetina z dětí a dospívajících (29 %) je na mobilním internetu „skoro pořád“.
- Dívky (32 %) se denně připojují na internet přes počítač méně než chlapci (57 %). Přes mobil se denně na internet dívky již připojují jen o něco více (85 %) než chlapci (82 %).
- 13 % z devíti až desetiletých dětí se na internet pomocí mobilu nepřipojuje téměř nikdy, přičemž 5 % uvedlo, že vůbec nikdy.

Dále jsme se ptali na čas trávený na internetu, a to během běžného všedního (školního) dne a během běžného víkendu, což ukazuje Graf 2.

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Graf 2: Množství času tráveného na internetu během *běžného dne* a *během víkendu* (%).

Znění otázky: Kolik času přibližně trávíš na internetu? (a) Během běžného všedního dne (tedy dne, kdy je škola), (b) Během běžného víkendu.

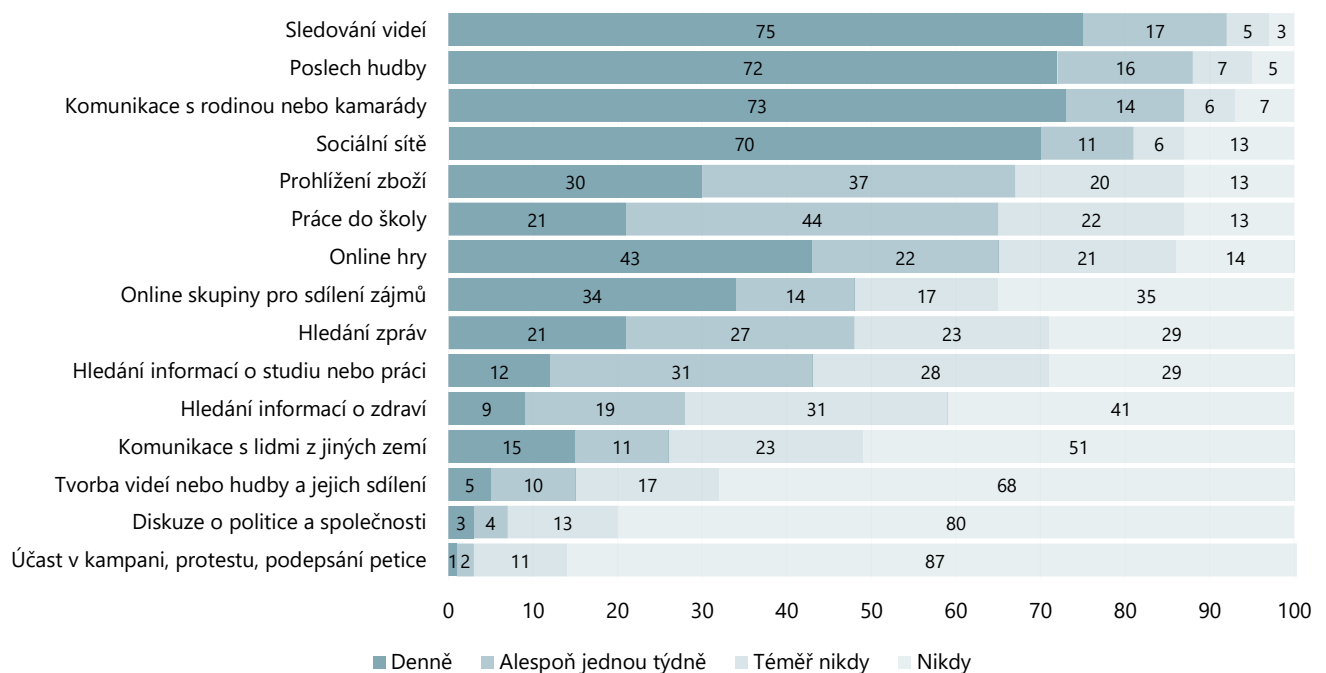
- **35 %** dětí a dospívajících tráví **během školního dne 4 a více hodin online**, 9 % pak 7 hodin a více.
- **51 %** tráví na internetu **4 a více hodin během víkendového dne**, 22 % pak 7 hodin a více.
- Dívky a chlapci tráví na internetu podobné množství času.
- **Starší děti a dospívající jsou online častěji**, a to jak během školních dní, tak během víkendů.
- Přesto i mezi nejmladšími jsou 3 % dětí, která tráví 7 hodin a více na internetu během všedního dne a 9 % během víkendu.

Aktivity na internetu

V dotazníku jsme se dále ptali, k čemu děti a dospívající internet používají. Ptali jsme se konkrétně na to, jak často jednotlivé činnosti dělali v posledním měsíci. Aktivity, kterými všechny děti a dospívající strávili svůj čas na internetu v posledním měsíci alespoň jednou týdně a více, jsou znázorněny v Grafu 3 od nejčetnější aktivity po nejméně častou.

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet a v posledním měsíci se zapojili do některé z uvedených aktivit.

Graf 3: Aktivity na internetu, do kterých se děti a dospívající zapojili během *posledního měsíce* (%).

Znění otázky: Jak často jsi NA INTERNETU v posledním měsíci dělal/a tyto věci?

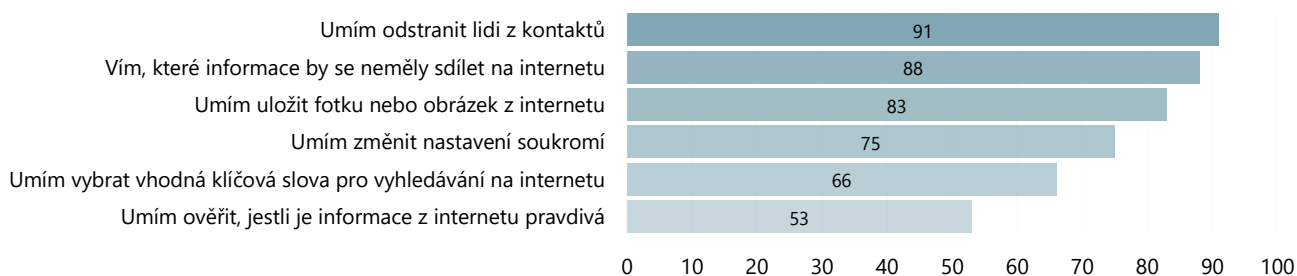
- **Pro práci do školy** používá internet alespoň jednou týdně a častěji 65 % dětí a dospívajících.
- **Sociální sítě** denně navštíví 70 % dětí a dospívajících.
- **Pro komunikaci s rodinou** nebo **kamarády** používá internet denně 73 % dětí a dospívajících.
- **Na online videa** se denně dívá 75 % dětí a dospívajících.
- **Hudbu** denně poslouchá na internetu 72 % dětí a dospívajících.
- Naopak 52 % dětí a dospívajících nikdy nebo téměř nikdy nehledalo zprávy na internetu.
- **Dívky** častěji navštěvují sociální sítě a používají internet pro práci do školy, **chlapi** častěji hrají hry, sledují zprávy, dívají se na videa anebo vytvářejí vlastní videa a hudbu.
- Většina aktivit je čtenější **u starších dětí a dospívajících s výjimkou hraní online her**, které je napříč věkovými skupinami vyrovnané.

Počítačová gramotnost

Počítačovou gramotností rozumíme to, jaké dovednosti a znalosti ohledně používání počítačů, mobilních telefonů a podobných zařízení připojujících se na internet jejich uživatelé mají. Počítačová gramotnost hraje klíčovou roli ve snížení potenciálního rizika na internetu, děti a dospívající s vyšší počítačovou gramotností jsou lépe schopni na takové riziko reagovat (např. změnit nastavení soukromí, zablokovat nějakou osobu apod.). Ptali jsme se proto dětí a dospívajících, aby u sebe zhodnotili jednotlivé dovednosti na škále od 1 (*vůbec pro mě neplatí*) do 5 (*naprosto pro mě platí*). Následující text a Graf 4 shrnují procenta všech dětí a dospívajících, kteří odpověděli *spíše pro mě platí* nebo *naprosto pro mě platí*.

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Graf 4: Dovednosti dětí a dospívajících na internetu, kteří uvedli, že pro ně dovednosti *naprosto platí* nebo *spíše platí* (%).

Znění otázky: Na škále od 1 do 5 vyznač, jak moc následující tvrzení platí pro tebe. Možnost 1 znamená "Vůbec pro mě neplatí" a možnost 5 znamená "Naprosto pro mě platí".

Starší děti a dospívající jsou zkušenější uživatelé internetu i počítačových technologií. Všechny vybrané dovednosti počítačové gramotnosti narůstají s věkem. Chlapci častěji (71 %) než dívky (60 %) uváděli, že umí vybrat klíčová slova pro vyhledávání na internetu, a chlapci také častěji (60 %) uváděli, že umí ověřit, jestli jsou informace z internetu pravdivé (dívky 46 %). U ostatních dovedností chlapci a dívky uváděli, že je umí v podobné míře.

- 91 % dětí a dospívajících ví, jak **odstranit lidi ze svých kontaktů**.
- 88 % dětí a dospívajících ví, které informace by **neměli sdílet na internetu**.
- 75 % dětí a dospívajících si **umí změnit nastavení soukromí**.
- Pouze 53 % dětí a dospívajících si umí na internetu **ověřit pravdivost informací**.
- Více chlapců než dívek (60 % vs. 46 %) si umí na internetu **ověřit pravdivost informací**.
- Většina dovedností je rozvinutější **u starších dětí**.

ONLINE RIZIKA

Děti a dospívající se na internetu mohou setkat s některými potenciálně rizikovými situacemi, které mohou – i když nemusí – být pro některé z nich nepříjemné. V rámci dotazníku jsme se nejprve ptali na jejich obecnou zkušenost s něčím negativním na internetu, a to, jestli se jim na internetu stalo něco, co je nějakým způsobem rozhodilo.

Poté jsme se zaměřili na konkrétní online rizika, zkušenosti dětí a dospívajících s nimi a to, jak je vnímali. **V této sekci reportu budeme sice hovořit o rizicích, nicméně je důležité zdůraznit to, že ne každé setkání s potenciálním rizikem vede k újmě a děti a dospívající je nemusí vnímat jako něco, co jim uškodilo.** Ptali jsme se proto nejenom, jestli se s daným rizikem setkali, ale také jestli jej vnímali jako něco, co jim bylo nepříjemné nebo jim nějakým způsobem ublížilo či je rozhodilo a jak dlouho tyto případné negativní pocity trvaly.

Online rizika, kterým se v kapitole budeme věnovat, jsou následující: online agrese a kyberšikana, expozice sexuálně explicitním materiálům a pornografii na internetu, sexting (neboli dostávání a posílání zpráv se sexuálním obsahem), setkávání se s neznámými lidmi z internetu, expozice dalším škodlivým obsahům na internetu, další online rizika a zneužití osobních dat či informací na internetu a excesivní používání internetu.

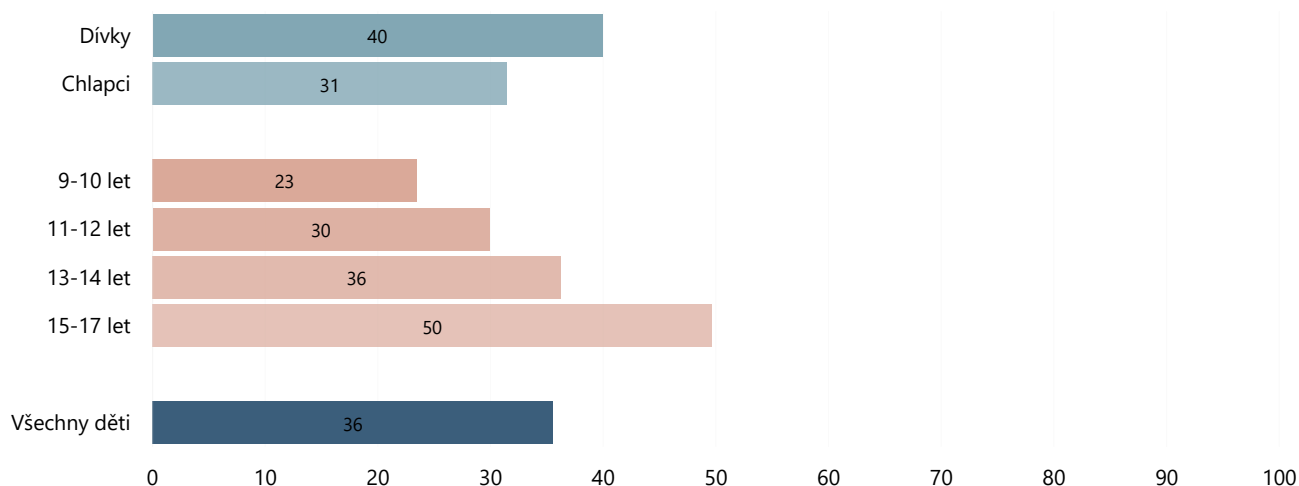
Negativní zkušenosti na internetu

Než přistoupíme k jednotlivým rizikům, zaměříme se na to, kolik dětí a dospívajících má vůbec na internetu zkušenost s něčím negativním. Ptali jsme se na to, jestli se jim na internetu v posledním roce stalo něco, co je obtěžovalo nebo je nějakým způsobem rozhodilo (cítili se potom rozhozeně, nepříjemně, vystrašeně, nebo si říkali, že by to raději neviděli). Těch, kteří uvedli, že něco takového zažili, jsme se poté ptali, jak často se to dělo, jak na tuto zkušenost reagovali a jestli o ní s někým mluvili.

Graf 5 ukazuje, že v posledním roce na internetu něco obtěžovalo nebo rozhodilo 36 % dětí a dospívajících, přičemž více tomu bylo u dívek (40 %) než u chlapců (31 %). Rozdíly jsou patrné také u věkových skupin. S narůstajícím věkem roste pravděpodobnost této negativní zkušenosti, což také odpovídá tomu, že starší děti a dospívající jsou více online a mají tak vyšší šanci se s něčím negativním setkat. Ve věkové kategorii 9-10 let uvedlo nějakou negativní zkušenost jen 23 %, zatímco ve věkové kategorii 15-17 let je to již 50 %.

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Graf 5: Děti a dospívající, kteří měli v *posledním roce* negativní zkušenost na internetu (%).

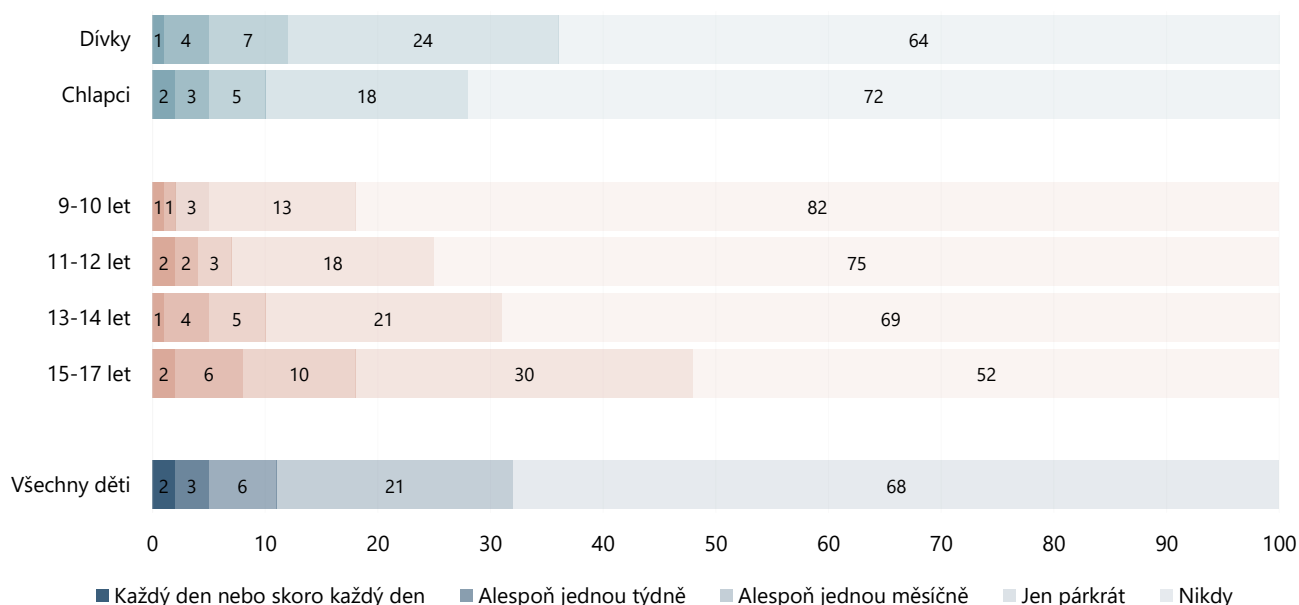

Znění otázky: Stalo se ti někdy v POSLEDNÍM ROCE na internetu něco, co tě obtěžovalo nebo tě nějakým způsobem rozhodilo (cítil/a jsi se potom rozhozeně, nepříjemně, vystrašeně, nebo sis říkal/a, že bys to raději neviděl/a)?

Důležité je však dívat se také na to, jak častá tato zkušenost je, jestli je pravidelná a běžná nebo spíše výjimečná, což ukazuje Graf 6. Ukázalo se, že jen malé procento z nich má takovou zkušenost častěji. Pouhá 2 % se s něčím takovým setkávají denně a 5 % alespoň jednou týdně a častěji. U dívek je zkušenost s něčím, co je obtěžovalo nebo rozhodilo, jen o něco málo vyšší (12 % častěji než jednou za měsíc) než u chlapců (10 % častěji než jednou za měsíc).

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Graf 6: Jak často děti a dospívající na internetu v *posledním roce* něco obtěžovalo nebo rozhodilo (%).

Znění otázky: Uvedl/a jsi, že se ti někdy v posledním roce na internetu stalo něco, co tě obtěžovalo nebo tě nějakým způsobem rozhodilo. Jak často se to v POSLEDNÍM ROCE stalo?

Tabulka 1 ukazuje, s kým o této zkušenosti děti a dospívající mluvili. Nejvíce z nich, napříč všemi věkovými kategoriemi, mluvilo se svými kamarády (celkově 57 %). Dívky, především ty starší, mluví s kamarády častěji než chlapci. Rodičům se svěřilo 28 % dětí a dospívajících, přičemž u mladších tomu tak bylo mnohem více (51 % u chlapců a 39 % u dívek) než u starších chlapců nebo dívek. Se sourozenci o zkušenosti mluvilo celkem 13 % dětí a dospívajících.

Čtvrtina dětí a dospívajících (25 %) uvedla, že o negativní zkušenosti nemluvila s nikým, nejčastěji to byly mladší dívky. Jen 3 % o této zkušenosti mluvila s učitelem nebo učitelkou a 1 % s profesionálem (někým, jehož práce je pomáhat dětem).

Tabulka se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet a kteří uvedli, že je v posledním roce na internetu něco obtěžovalo nebo rozhodilo (36 %).

Tabulka 1: S kým děti a dospívající mluvili o něčem, co je na internetu v *posledním roce* obtěžovalo nebo rozhodilo (%).

%	9-12 let		13-17 let		Celkem
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
S kamarádem ve stejném věku	48	53	53	65	57
S matkou nebo otcem	51	39	18	21	28
S nikým	21	35	18	22	25
S bratrem nebo sestrou	25	11	10	11	13
S někým jiným	5	7	4	8	7
S jiným dospělým	7	4	3	8	6
S učitelem nebo učitelkou	6	2	1	5	3
S někým, jehož práce je pomáhat dětem	4	0	0	1	1

Znění otázky: Když se naposledy na internetu stalo něco, co tě obtěžovalo nebo rozhodilo, mluvil/a jsi o tom s některým z těchto lidí?

Na negativní zkušenosti na internetu mohou děti a dospívající reagovat různými způsoby, mohou přestat na chvíli používat internet nebo problém nahlásit či si změnit nastavení soukromí. Vybrané reakce dětí a dospívajících na negativní a obtěžující zkušenosti na internetu blíže shrnuje Tabulka 2, ve které vidíme, že 35 % dětí a dospívajících zavřelo okno prohlížeče nebo zablokovalo osobu, která je obtěžovala. Dívky častěji než chlapci vymazaly zprávy od takovéto osoby. Mladší děti a dospívající zase častěji přestali na nějakou chvíli používat internet než ti starší. Nejvíce tomu bylo u nejmladších chlapců ve věku 9-12 let (19 %).

Tabulka se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet a kteří uvedli, že je v posledním roce na internetu něco obtěžovalo nebo rozhodilo (36 %).

Tabulka 2: Reakce dětí a dospívajících na zkušenosti na internetu, které je v posledním roce obtěžovaly nebo nějakým způsobem rozhodily (%).

%	9-12 let		13-17 let		Celkem
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
Zavřel/a jsem okno prohlížeče	40	30	33	37	35
Zablokoval/a jsem zprávy od té osoby	25	35	32	40	35
Vymazal/a jsem zprávy od té osoby	17	25	12	23	19
Změnil/a jsem si nastavení soukromí a kontaktů	8	11	10	22	14
Nahlásil/a jsem problém online	9	10	19	14	14
Na chvíli jsem přestal/a používat internet	19	13	4	9	10

Znění otázky: Když se naposledy na internetu stalo něco, co tě obtěžovalo nebo rozhodilo, udělal/a jsi potom některou z následujících věcí?

- **36 % dětí a dospívajících v posledním roce na internetu něco obtěžovalo nebo rozhodilo**, ale jen 5 % z nich uvedlo, že se to stávalo jednou týdně nebo častěji.
- **Dívky a starší děti a dospívající** ve věku 15-17 let na internetu něco obtěžovalo nebo rozhodilo častěji než ostatní.
- 57 % dětí a dospívajících, které na internetu něco obtěžovalo, **o tom mluvilo s kamarády** a 28 % **s rodiči**. Mladší děti o negativních zkušenostech z internetu s rodiči mluví častěji, starší děti a dospívající častěji mluví s kamarády.
- 3 % dětí a dospívajících, které na internetu něco obtěžovalo, o tom mluvilo s **učitelem nebo učitelkou** a 1 % s **odborníkem**.

Online agrese a kyberšikana

První z rizik, kterým se budeme věnovat a se kterými se děti a dospívající na internetu mohou setkat, je online agrese a kyberšikana. O šikaně hovoříme, pokud se jedná o úmyslné a opakované ubližování druhému, jenž se vyznačuje nepoměrem sil a tím, že se oběť útokům nemůže jednoduše bránit. Kyberšikana je podobné jednání v internetovém prostoru, které se děje pomocí počítačů, mobilů a jiných zařízení, které se na internet připojují. Kyberšikanu je nutné odlišit od online agrese, která nenaplnuje výše uvedená kritéria, např. jde o ojedinělé incidenty. K takovému rozlišení nám pomohou údaje o tom, jak častá byla zkušenost dětí a dospívajících s agresí a jak velkou újmu tato zkušenost vyvolala.

V dotazníku byla dětem agrese definována jako *situace, kdy děti nebo dospívající někomu říkají nebo dělají hnusné nebo nepříjemné věci, které mu mají ublížit. Situace, která se může opakovat v průběhu několika dní anebo trvat delší dobu. A která může zahrnovat: dobírání si někoho způsobem, který se mu nelíbí; bití, kopání nebo strkání do někoho; ignorování někoho nebo záměrné vynechání někoho ze společných aktivit. A když se lidé chovají takto ošklivě nebo nepříjemně, může se to dít osobně (tváří v tvář), přes mobilní telefony (zprávy, hovory, videoklipy) nebo na internetu (emaily, online zprávy, sociální sítě, diskuze).* Děti a dospívajících jsme se ptali na to, jestli jim někdo něco podobného v posledním roce udělal nebo jestli oni sami na někoho útočili.

Tabulka se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Tabulka 3: Děti a dospívající, kteří uvedli, že byli alespoň někdy v *posledním roce* obětí agrese (%).

%	9-12 let		13-17 let		Celkem
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
Osobně, tváří v tvář	16	17	21	23	19
Prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na počítači nebo tabletu	9	9	20	22	15
Jiný způsob	6	7	5	6	6
Zkušenost s jakýmkoliv typem agrese	22	22	26	28	25

Znění otázek: *Choval se k tobě někdo v posledním roce takto hnusně nebo nepříjemně? Jak často se to stalo některým z následujících způsobů? (a) Osobně, tváří v tvář (to znamená, že ta osoba s tebou byla na stejném místě), (b) Prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na počítači nebo tabletu atd., (c) Jiným způsobem.*

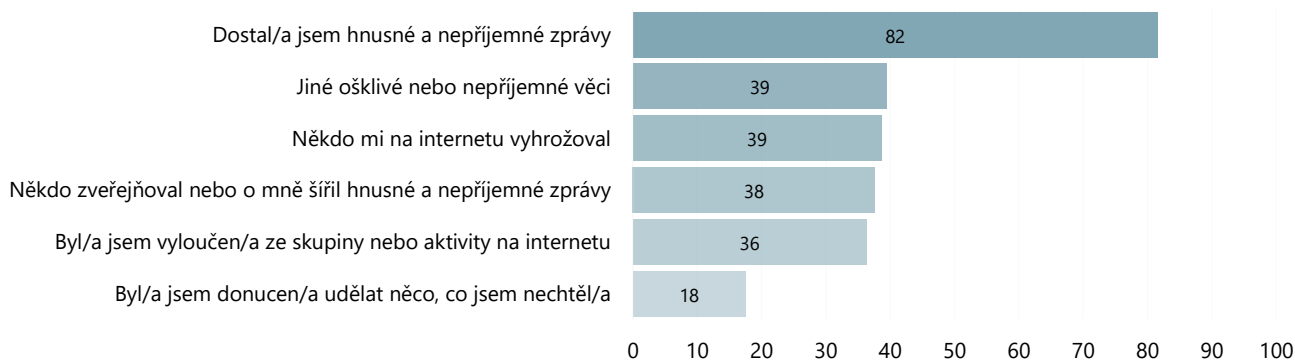
Nejprve se zaměříme na **oběti** šikany a agrese. Celkem 25 % dětí a dospívajících uvedlo, že bylo v posledním roce obětmi agrese, nejčastěji tváří v tvář (19 %), o něco málo méně (15 %) prostřednictvím mobilního telefonu, počítače nebo jiného zařízení, a nejméně dětí a dospívajících (6 %) uvedlo, že se k nim někdo choval ošklivě nebo nepříjemně jiným způsobem. Celkově se ukázalo, že zkušenost s agresí online i offline narůstá s věkem.

Nyní se budeme zabývat pouze **kyberagresí a kyberšikanou**, tedy tím, kdy na dítě nebo dospívajícího někdo útočil prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na počítači nebo tabletu či podobného zařízení. Jen 2 % dětí mělo tuto zkušenost každý den nebo skoro každý den a celkem 8 % jedenkrát za měsíc a častěji – právě tyto děti a dospívající se pravděpodobněji stali obětmi kyberšikany a nejen ojedinělé agrese. 92 % dětí a dospívajících s kyberšikanou nemá žádnou zkušenost nebo se jim něco takového stalo jen párkrát. Zkušenost s kyberšikanou roste s věkem: častěji než jednou za měsíc se stalo obětí 3 % dětí ve věkové kategorii 9-10 let, zatímco u respondentů ve věku 15-17 let tomu tak bylo již v 11 %. Mezi chlapci a dívkami rozdíly nebyly.

Graf 7 ukazuje, že nejčastější formou útoků je posílání hnusných a nepříjemných zpráv. Tuto zkušenost uvedlo 82 % obětí online agrese. Ostatní formy jsou méně časté, nejméně častá je zkušenost s tím, že by je na internetu někdo nutil dělat něco, co nechtěli (18 %).

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet a **kterí uvedli, že byli v posledním roce obětí online agrese (15 %).**

Graf 7: Formy online agrese, které děti a dospívající zažili v *posledním roce* (%).

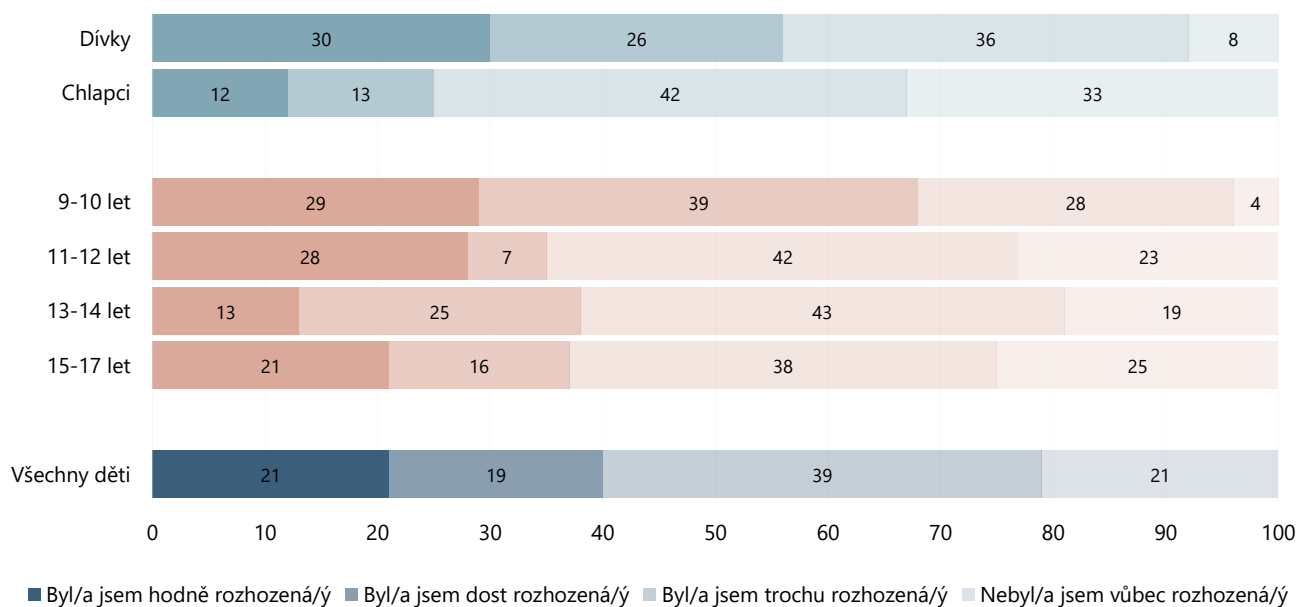

Znění otázky: *Stala se ti v posledním roce některá z následujících věcí?*

Tuto negativní zkušenost na internetu může každý vnímat jinak intenzivně a může trvat různě dlouho, než se s ní vyrovná. Graf 8 ukazuje, do jaké míry taková zkušenost oběti rozhodila. Ukázalo se, že většina obětí se kvůli této události cítila alespoň do nějaké míry špatně (79 %). Pouze 21 % obětí uvedlo, že rozhození nebyli vůbec. Mezi oběťmi byly výrazně více rozhozené dívky (92 %) než chlapci (67 %) a nejmladší děti ve věku 9-10 let (96 %) více než starší děti a dospívající.

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet a kteří uvedli, že byli v posledním roce obětí online agrese (15 %).

Graf 8: Jak se oběti online agrese po události cítily (%).

Znění otázky: Teď si prosím vzpomeň na to, když s tebou někdo naposledy na internetu zacházel takovým hnusným nebo nepříjemným způsobem. Jak jsi se přitom cítil/a?

Důležitým aspektem negativního dopadu online agrese je také doba, po kterou negativní pocity přetrvávají. Mezi oběťmi se nejmladší děti (9-10 let) jen z malé části (3 %) po události cítily rozhozeně delší dobu (několik měsíců a déle). 11 % z nich uvedlo, že je to přešlo hned, a z velké části se tak cítily jen pár dnů (69 %), popřípadě pár týdnů (18 %). Děti a dospívající v nejstarší věkové kategorii (15-17 let) již udávali, že se po události cítili rozhozeně několik měsíců a déle ve více případech (13 %), na druhou stranu 35% uvedlo, že je to přešlo hned. Ještě dodáme, že 53 % z nich se tak cítilo pár dnů nebo týdnů.

Rozdíly jsou patrné i mezi dívkami a chlapci. Téměř polovina chlapců se přes událost přenesla hned (47 %), u dívek tomu bylo mnohem méně (16 %). Dívky se nejčastěji cítily rozhozeně po dobu pár dnů (51 %), u chlapců tomu tak bylo méně (33 %). V krajní kategorii (*cítil/a jsem se tak několik měsíců nebo déle*) jsou již podíly mezi chlapci a dívkami vyrovnané (13 % dívky a 14 % chlapci).

Kromě otázek na zkušenosti obětí jsme se zaměřili i na to, kolik dětí a dospívajících se za poslední rok stalo **agresory**, tedy těmi, kdo se k někomu chovají ošklivým a nepříjemným způsobem, jaký byl popsán výše. Podobně jako u obětí se ukázalo, že nejčastější je opět agrese tváří v tvář (11 % ze všech dětí a dospívajících), poté kyberagrese (8 %) a jen málo agrese jiným způsobem (2 %). Chlapci byli v roli agresorů častěji než dívky, a to online i offline. Nejvyšší procento agresorů vidíme u starších chlapců ve věku 13-17 let (26 %), což je více než dvakrát tolik jako u stejně starých dívek (11 %). Většina agresorů však uvedla, že se takto ošklivě k někomu chovala jen párkrát. Častěji než jednou měsíčně na někoho útočila online či offline 4 % dětí a dospívajících.

Tabulka se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Tabulka 4: Děti a dospívající, kteří uvedli, že v *posledním roce* alespoň někdy na někoho agresivně útočili (%).

%	9-12 let		13-17 let		Celkem
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
Osobně, tváří v tvář	8	4	22	9	11
Prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na počítači nebo tabletu	3	2	19	8	8
Jiný způsob	2	0	5	1	2
Jakýkoliv typ agrese	10	5	26	11	13

Znění otázek: *Choval/a ses ty někdy v posledním roce takto hnusně nebo nepříjemně k někomu jinému? Jak často ses takhle v posledním roce k někomu choval/a? (a) Osobně, tváří v tvář (to znamená, že ta osoba s tebou byla na stejném místě), (b) Prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na počítači nebo tabletu atd., (c) Jiným způsobem.*

- 25 % dětí a dospívajících uvedlo, že se v posledním roce alespoň jednou stalo obětí agrese.
- 19 % dětí a dospívajících se stalo obětí agrese **tváří v tvář** a 15 % **na internetu**.
- 8 % dětí a dospívajících se stalo obětí agrese na internetu alespoň **jedenkrát za měsíc** a častěji, **92 % méně často nebo vůbec**.
- Nejčastější formou online agrese bylo **posílání hnusných nebo nepříjemných zpráv**.
- Dívky a mladší děti a dospívající byli z této zkušenosti více rozhozeni než chlapci a starší děti a dospívající.
- **13 % dětí a dospívajících uvedlo, že na někoho sami útočili**, 11 % tváří v tvář a 8 % online.
- 4 % dětí a dospívajících na někoho online útočila alespoň **jedenkrát za měsíc** a častěji, 96 % méně často nebo vůbec.

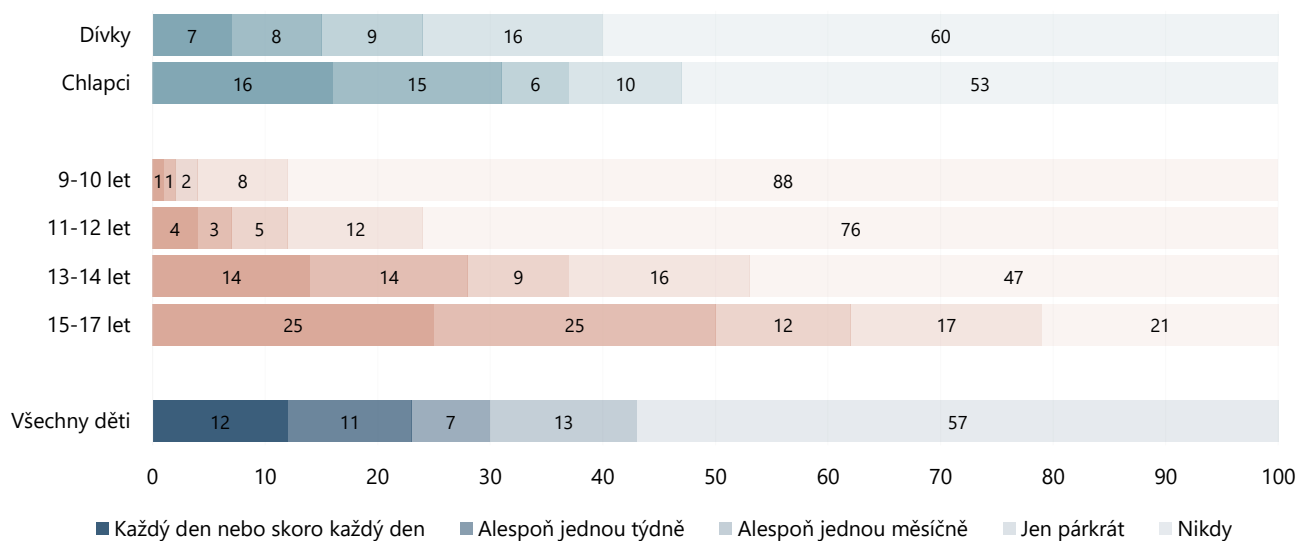
Sexuálně explicitní obsahy

Další z potenciálních online rizik je to, do jaké míry se děti a dospívající na internetu setkávají se sexuálně explicitními obsahy a do jaké míry je takové zkušenosti obtěžují. Sexuálně explicitní obsahy na internetu mohou označovat online pornografii, ale mohou také zahrnovat jiné typy sexuálně explicitních materiálů, které jsou na internetu dostupné.

V dotazníku jsme je dětem a dospívajícím představili jako obrázky, fotografie nebo videa, které *zobrazují nahé lidi nebo osoby, které mají sex*. Ptali jsme se jich na to, jestli se s podobnými obsahy setkali na internetu, v mobilu, v časopise, v televizi nebo např. na DVD. V tomto reportu se budeme věnovat pouze těm obsahům, se kterými se mohli setkat online (pomocí telefonu, počítače, tabletu nebo jiného online zařízení) nebo ve filmu a v televizi.

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Graf 9: Děti a dospívající, kteří se v *posledním roce* setkali se sexuálními obsahy na internetu (%).

Znění otázky: *Jak často jsi v POSLEDNÍM ROCE viděl/a takovéto obrázky, fotky nebo videa některým z následujících způsobů? (Na mobilu, počítači, tabletu nebo jiném online zařízení.)*

Pomocí zařízení, které se připojuje na internet, se se sexuálními obsahy v posledním roce děti a dospívající setkávali více než v televizi nebo ve filmu. Alespoň jednou měsíčně a častěji je na mobilu, počítači nebo jiném online zařízení vidělo asi 30 % dětí a dospívajících, zatímco v televizi a filmu 20 %. Každý den se s takovými obsahy na mobilu nebo počítači setkává 12 % dětí a dospívajících, zatímco v televizi nebo ve filmu je tomu tak u 2 %.

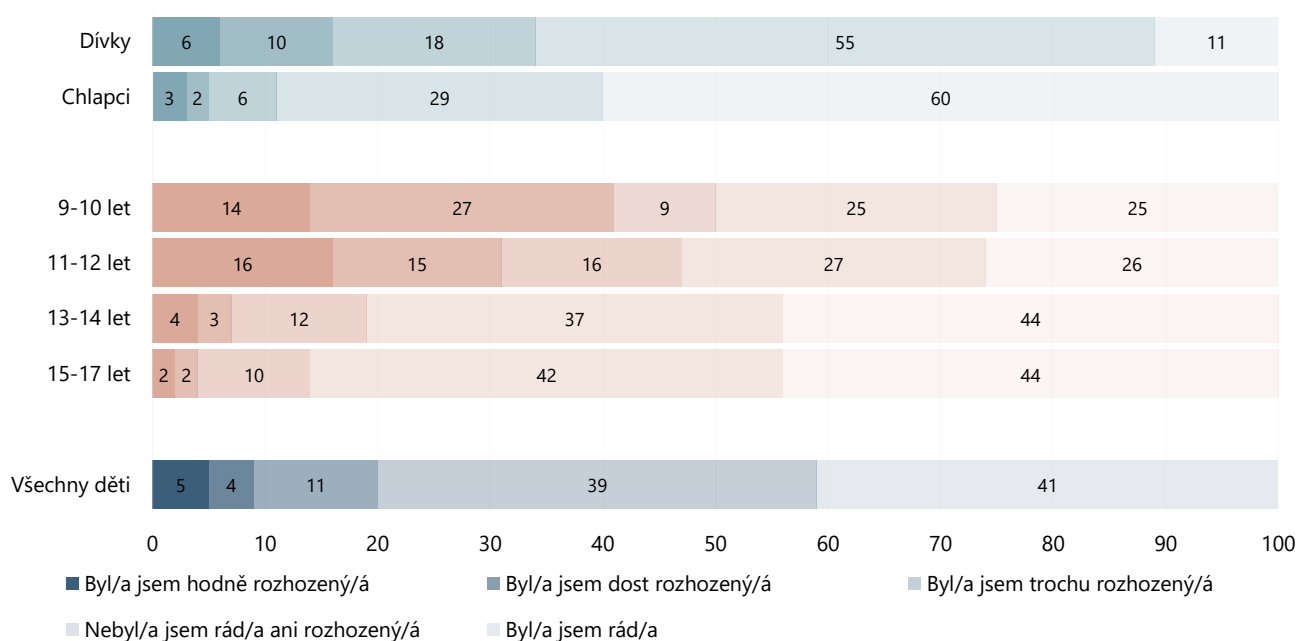
Jak bychom očekávali, s narůstajícím věkem a dospíváním také roste zkušenost dětí a dospívajících se sexuálními obsahy na internetu i v televizi. Se sexuálními obsahy se denně na mobilu, počítači nebo podobném zařízení setkává 1 % dětí ve věkové kategorii 9-10 let, ale již 25 % dospívajících v kategorii 15-17 let. Zkušenost se sexuálními obsahy v televizi a ve filmu je u chlapců a dívek podobná, nicméně na online zařízeních se s nimi chlapci setkávají více (37 % alespoň jednou měsíčně) a frekventovaněji (16 % denně) než dívky (24 % častěji než měsíčně a 7 % denně).

Jak již bylo uvedeno, setkání se sexuálními obsahy nemusí dětem a dospívajícím způsobovat újmu a nemusí jimi být vnímáno jako něco, co by je obtěžovalo nebo rozhodilo. Graf 10 ukazuje, kolik dětí a dospívajících mělo zkušenost s tím, že je v posledním roce sexuální materiály na internetu rozrušily a rozhodily. Jen 5 % z dětí a dospívajících, kteří viděli sexuální obsahy online, bylo těmito obsahy

rozhozeno hodně. Naopak 80 % dětí a dospívajících, kteří tyto materiály viděli, nebylo rozhozených vůbec (39 %) nebo byli rádi (41 %), že takový obsah viděli. Dívky častěji než chlapci uváděly, že byly ze sexuálních obsahů do nějaké míry rozhozeny, podobný trend je v rozdílu mezi mladšími a staršími respondenty.

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet a **kterí odpověděli, že v posledním roce viděli na internetu sexuální obsahy jednou za měsíc a častěji (29 %).**

Graf 10: Jak se děti a dospívající cítili poté, co viděli sexuální obsahy na internetu (jednou za měsíc nebo častěji, %).

Znění otázky: *Teď si prosím vzpomeň na to, když jsi NAPOSLEDY viděl/a něco takového (na mobilu, počítači, tabletu nebo jiném online zařízení). Jak jsi se přitom cítil/a?*

- 29 % dětí a dospívajících vidělo alespoň **jednou měsíčně a častěji** sexuálně explicitní materiály na internetu.
- **Chlapci** se se sexuálně explicitními materiály na internetu setkávají častěji než **dívky**, denně je tomu u nich 16 % a u dívek jen 7 %.
- **Starší děti** se se sexuálně explicitními materiály na internetu setkávají častěji než mladší děti.
- 80 % z dětí a dospívajících, kteří viděli sexuální obsahy na internetu, jimi nebylo obtěžováno; **5 % uvedlo, že z nich bylo hodně rozhozených.**

Sexting

Mezi další potenciální online rizika patří sexting. Sexting označuje posílání a přijímání zpráv se sexuálním obsahem nebo sexuálně podbarvených zpráv. Nemusí se jednat jen o zprávy textové, ale také obrázky, fotografie nebo videa se sexuálním obsahem. V dotazníku jsme sexting definovali jako *to, když lidé posílají zprávy či mluví o sexu nebo posílají obrázky nahých lidí nebo lidí majících sex.*

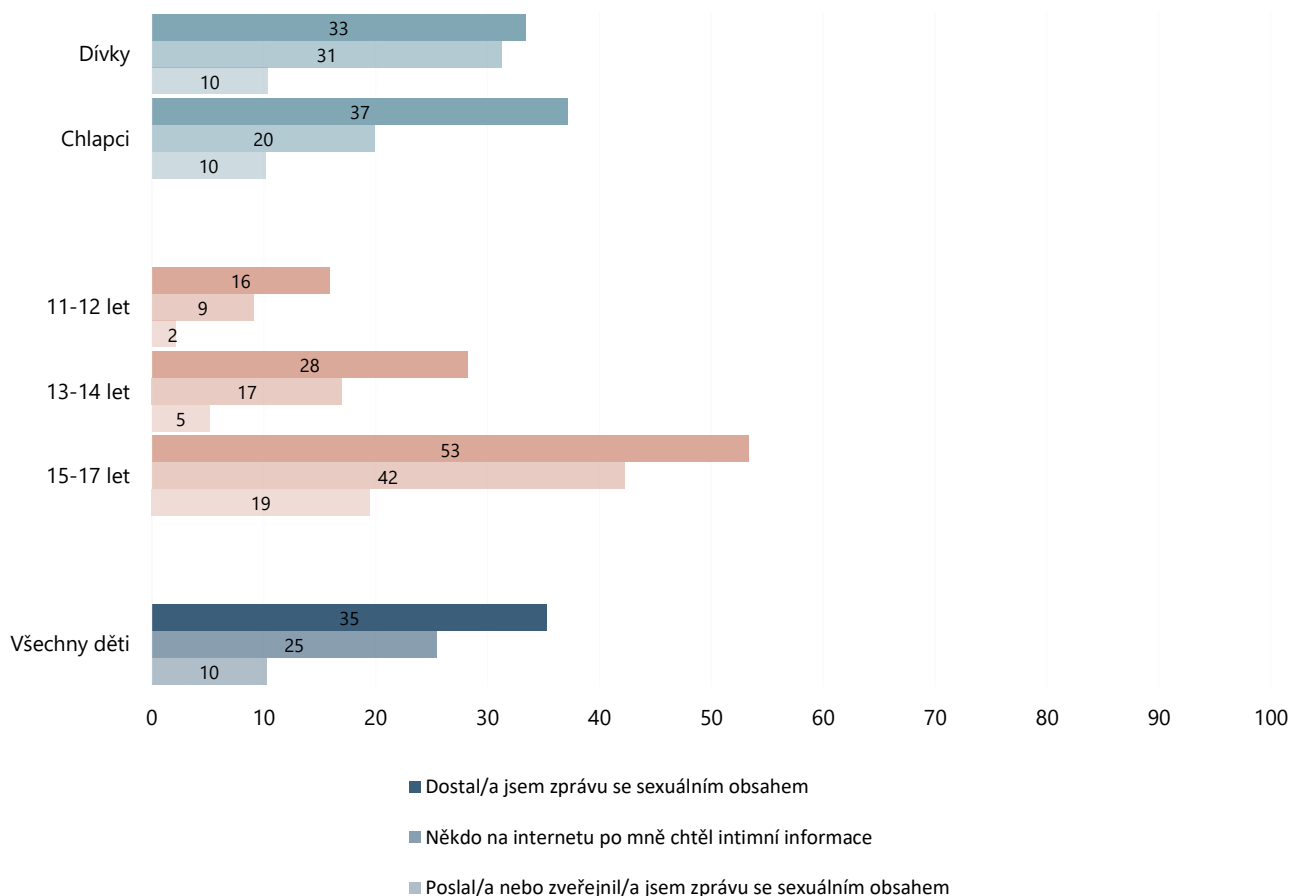
Na otázky, které souvisí se sextingem, jsme se ptali **pouze dětí a dospívajících ve věku 11 až 17 let** a ne mladších. Konkrétně jsme se ptali na jejich zkušenost s dostáváním takových zpráv v posledním roce a poté také na zkušenost s jejich posíláním, zveřejňováním a požadováním sexuálních zpráv nebo intimních informací od ostatních. Opět chceme zdůraznit, že u sextingu se nemusí jednat o negativní zkušenosti, ale může jít o přirozenou součást dospívání a budování vztahů.

Zkušenosti dětí a dospívajících se sextingem ukazuje Graf 11. Z dětí a dospívajících ve věku 11-17 let 35 % uvedlo, že v posledním roce dostalo zprávu se sexuálním obsahem. S narůstajícím věkem byl podíl této zkušenosti vyšší. Uvedlo ji jen 16 % dětí a dospívajících ve věku 11-12 let, ale již 53 % dětí a dospívajících ve věku 15-17 let.

Mezi chlapci a dívkami nejsou v tomto ohledu velké rozdíly. Chlapci dostávali zprávy se sexuálním obsahem o něco častěji (37 %) než dívky (33 %). Větší rozdíl však vidíme u toho, jestli po nich někdy v posledním roce na internetu někdo vyžadoval intimní informace, což se častěji stávalo dívkám (31 %) než chlapcům (20 %). Častěji než jednou měsíčně tuto zkušenost však uvedlo 7 % dětí a dospívajících a denně 1 %. Zkušenost s posíláním nebo zveřejňováním sexuálních zpráv na internetu má 10 % dětí a dospívajících, přičemž je tomu nejvíce u nejstarší věkové kategorie 15-17 let (19 %).

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 11-17 let, kteří používají internet.

Graf 11: Zkušenosti dětí a dospívajících ve věku 11-17 let se sextingem v *posledním roce (alespoň někdy, %)*.

Znění otázek: Dostal/a jsi někdy v posledním roce zprávu se sexuálním obsahem? Mohlo to být ve formě slov, obrázků nebo videí. Jak často, pokud vůbec, po tobě v posledním roce někdo na internetu chtěl intimní informace o tobě (např. jak tvoje tělo vypadá bez oblečení nebo tvoje sexuální zážitky) nebo tvoje intimní fotky nebo videa, i když jsi je nechtěl/a zasílat nebo na takové otázky odpovídat? Poslal/a nebo zveřejnil/a jsi někdy v posledním roce zprávu se sexuálním obsahem? Mohlo to být ve formě slov, obrázků nebo videí týkajících se tebe nebo někoho jiného.

- 35 % dětí a dospívajících v posledním roce **dostalo zprávu se sexuálním obsahem**.
- 25 % dětí a dospívajících uvedlo, že po nich na internetu během posledního roku někdo **vyžadoval intimní informace**.
- **Starší děti a dospívající** dostávají a posílají více zpráv se sexuálním obsahem než mladší.
- Mezi chlapci a dívkami nejsou výrazné rozdíly v posílání ani v přijímání takovýchto zpráv.
- 10 % dětí a dospívajících v posledním roce **poslalo nebo zveřejnilo** zprávu se sexuálním obsahem.

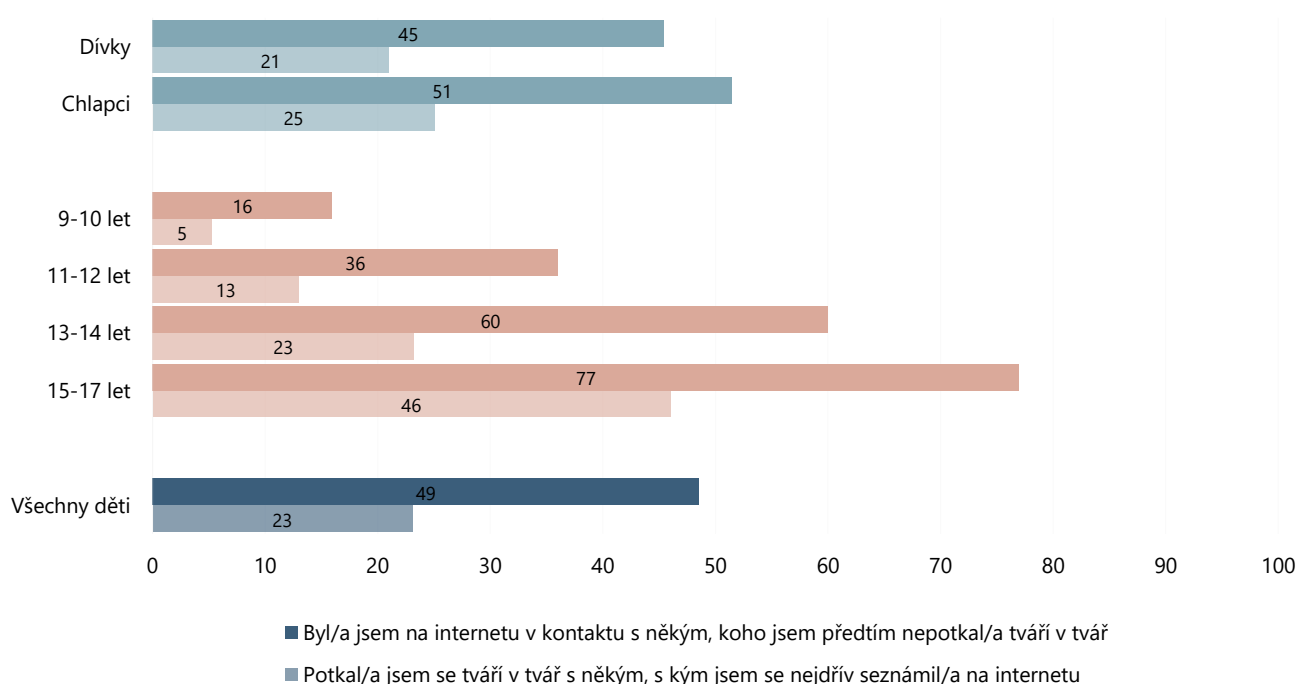
Setkávání se s neznámými lidmi

V této kapitole budeme hovořit o dvou druzích zkušeností – komunikaci s cizími lidmi na internetu a setkávání se s lidmi z internetu osobně. Obě mohou být zcela neproblematické aktivity, díky kterým se děti zabaví nebo si najdou kamarády s podobnými zájmy, obě ale také mohou mít nepříjemné důsledky. Děti a dospívajících jsme se proto ptali nejenom na to, zda některou z těchto aktivit v posledním roce dělali, ale také na to, jak tyto aktivity hodnotí. Protože velkou obavou rodičů je, aby se jejich děti a dospívající nebavili s dospělými osobami, ptali jsme se také na to, jak starý byl člověk, se kterým se bavili a/nebo setkali. Zde jsme se již opět ptali všech respondentů, tedy ve věku 9-17 let.

Téměř polovina dětí a dospívajících (49 %) byla někdy na internetu v kontaktu s někým, s kým se dříve nepotkala tváří v tvář. 23 % dětí a dospívajících se s někým z internetu také potkalo tváří v tvář a velká většina z nich takové setkání hodnotila pozitivně (78 %). Chlapci na internetu komunikovali s někým neznámým o něco častěji (51 %) než dívky (45 %) a o něco více z nich (25 %) se také s někým neznámým z internetu sešlo (21 % dívek).

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Graf 12: Komunikace a setkávání dětí a dospívajících s neznámými lidmi online a offline v *posledním roce* (%).

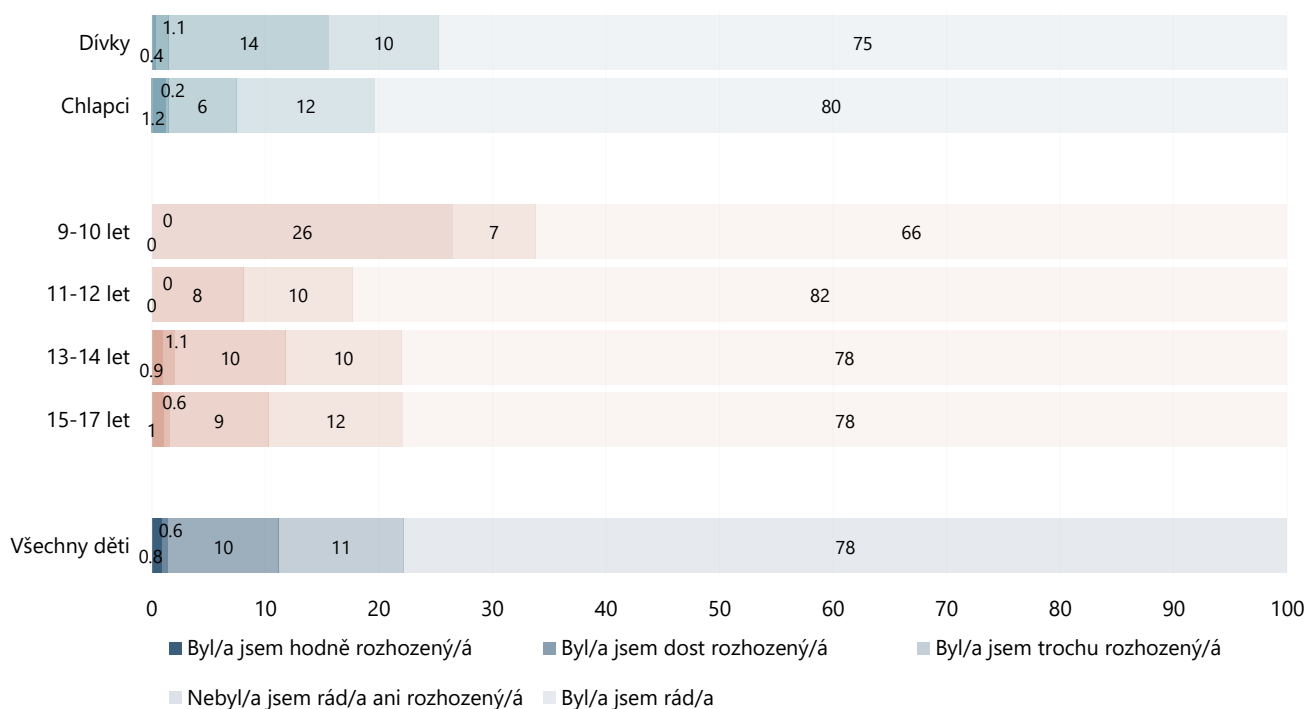

Znění otázky: *Byl/a jsi NĚKDY na internetu v kontaktu s někým, s kým jsi se předtím nepotkal/a tváří v tvář? Potkal/a jsi se v POSLEDNÍM ROCE tváří v tvář s někým, s kým jsi se nejdříve seznámil/a na internetu?*

Obě aktivity jsou také častější se stoupajícím věkem, což odpovídá vývojovým potřebám dětí a dospívajících. Starší děti se seznamují s novými lidmi online i offline více než ty mladší, učí se komunikaci a více experimentují s vlastní identitou v online světě. V nejmladší skupině (9-10 let), u které rodiče mohou být z podobných aktivit více znepokojeni, se do komunikace online nebo offline s cizími lidmi zapojuje nejméně dětí. Pokud se ale s někým sejdou tváří v tvář, jsou z této zkušenosti o něco častěji rozhozené než starší děti a dospívající, což ukazuje Graf 13. I mezi nejmladšími nicméně stále převládá pozitivní hodnocení setkání (66 % je za setkání rádo).

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet a kteří se v posledním roce setkali tváří v tvář s někým, koho nejprve poznali na internetu (23 %).

Graf 13: Jak se děti a dospívající cítili po setkání tváří v tvář v posledním roce s někým, koho nejprve potkali na internetu (%).

Znění otázky: První setkání tváří v tvář s někým, s kým jsi se nejdříve seznámil/a na internetu, může být fajn nebo může být nepříjemné a rozhodit tě. Když ses NAPOSLEDY takto s někým setkal/a, jak ses přitom cítil/a?

Uvedli jsme, že 23 % dětí a dospívajících se setkala tváří v tvář s někým, koho nejprve poznali na internetu. Z těchto dětí a dospívajících se většina (59 %) setkala se stejně starou osobou nebo starší osobou, která však ještě nebyla dospělá (27 %). V 8 % případů se setkali s někým, kdo byl mladší než oni. V 7 % případů, kdy se děti a dospívající setkali s někým neznámým z internetu osobně, se jednalo

o dospělé osobu. Častěji se s neznámými dospělými setkávaly dívky (11 % oproti 3 % chlapců) a nejstarší děti a dospívající ve věku 15-17 let (9 % oproti 3 % v mladších věkových kategoriích).

- 49 % dětí a dospívajících **komunikovalo na internetu s někým neznámým**.
- **Starší děti a dospívající** ve věku 15-17 let s někým neznámým na internetu komunikovali častěji (77 %) než mladší děti ve věku 9-10 let (16 %).
- 23 % dětí a dospívajících se **potkalo tváří v tvář s někým, s kým se seznámilo na internetu**. Z těch dětí a dospívajících, kteří se takto s někým potkali, byla z této zkušenosti 2 % hodně nebo dost rozhozena, 11 % nebylo rozhozeno vůbec a **78 % setkání hodnotilo pozitivně**.
- V 67 % procentech případů se děti a dospívající **setkali tváří v tvář s někým v jejich věku nebo mladším** a v 7 % procentech případů to bylo setkání s dospělou osobou.

Další škodlivé obsahy na internetu

Děti a dospívající se na internetu mohou setkat i s různými druhy škodlivých obsahů tvořenými jinými uživateli internetu, a to na webových stránkách, sociálních sítích nebo např. v diskuzích. Mohou sem patřit obsahy (text, fotky nebo videa), které zobrazují násilí, útočí na některé skupiny lidí (např. lidi s jinou národností nebo sexuální orientací) nebo nabádají k rizikovým aktivitám, jako je užívání drog, jak být nezdravě hubený, nebo ukazují, jak spáchat sebevraždu. Na tento druh zkušeností jsme se ptali **pouze dětí a dospívajících ve věku od 11 do 17 let**.

Tabulka 5 ukazuje zkušenost dětí a dospívajících s vybranými škodlivými obsahy podle věku a pohlaví. Jsou uvedena procenta dětí a dospívajících, kteří uvedli, že se s těmito obsahy na internetu setkávali alespoň jednou měsíčně a častěji.

Nejvíce se jednalo o nenávistné zprávy, které napadají určité skupiny lidí nebo jednotlivce (26 %) a o kruté nebo násilné obrázky, fotky, nebo videa (18 %). Starší děti a dospívající se se všemi druhy obsahů setkávali častěji než ty mladší.

Tabulka se týká dětí a dospívajících ve věku 11-17 let, kteří používají internet.

Tabulka 5: Škodlivé obsahy na internetu, se kterými se děti a dospívající v *posledním roce* setkali *jednou měsíčně a častěji* (%).

%	11-13 let		14-17 let		Celkem
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
Nenávistné zprávy, které napadají určité skupiny nebo jednotlivce	11	14	37	35	26
Kruté nebo násilné obrázky, fotky, nebo videa	7	14	22	25	18
Způsoby, jak se lidé fyzicky poškozují nebo si ubližují	9	11	23	23	17
Zkušenosti s užíváním drog	4	7	25	27	17
Způsoby, jak být velmi hubený/á (např. anorexie nebo bulimie, či tzv. thinspiration)	8	15	11	30	17
Způsoby, jak spáchat sebevraždu	3	9	14	14	11

Znění otázky: Viděl/a jsi někdy v POSLEDNÍM ROCE na internetu obsah (text, fotky, videa...) nebo diskuze, kde lidé mluvili nebo ukazovali některou z následujících věcí?

Dívky uváděly, že se se škodlivými obsahy setkávaly o něco častěji než chlapci. Nejvyšší rozdíly mezi chlapci a dívkami nalézáme u zhlédnutí obsahů s tzv. thinspiration (způsoby, jak být velmi hubený), která může souviset s poruchami příjmu potravy. Až dvakrát tolik dívek než chlapců uvedlo, že takové obsahy zhlédly alespoň jednou měsíčně – 15 % dívek oproti 8 % chlapců ve věkové skupině 11-13 let a 30 % dívek oproti 11 % chlapců ve věkové skupině 14-17 let.

- 26 % dětí a dospívajících na internetu jednou měsíčně a častěji vidělo **nenávistné zprávy**, které napadají určité osoby nebo jedince.
- 18 % dětí a dospívajících na internetu jednou měsíčně a častěji vidělo **kruté nebo násilné obsahy, fotky nebo videa**.
- 15 % dívek ve věku 11-13 let a 30 % dívek ve věku 14-17 let na internetu jednou měsíčně a častěji vidělo obsahy nabádající k **nezdravému hubnutí**, v porovnání s 8 % chlapců ve věku 11-13 let a 11 % chlapců ve věku 14-17 let.
- Zkušenost se všemi druhy potenciálně škodlivých obsahů narůstá s věkem.

Další online rizika a zneužití osobních dat či informací

Další z potenciálních online rizik, kterému se budeme věnovat, je zneužití osobních dat a informací. To může zahrnovat různé druhy rizik, od napadení mobilu nebo počítače virem, přes podvody na internetu, až po zneužití hesla nebo osobních údajů pro vytvoření zraňujících nebo nenávistných obsahů. Na tuto otázku jsme se ptali dětí a dospívajících ve věku 9-17 let.

Vybraná rizika související se zneužitím osobních dat a informací jsou zobrazena v Tabulce 6. Děti a dospívající se nejčastěji potýkají s tím, že některé z jejich zařízení napadl virus (21 %), méně poté s jinými způsoby zneužití osobních informací. S narůstajícím věkem narůstá zkušenost se všemi typy zneužití osobních informací, jen zkušenost s napadením zařízení virem zůstává podobná u mladších i starších věkových skupin.

Tabulka se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Tabulka 6: Druhy zneužití osobních dat a informací, které se dětem a dospívajícím na internetu v *posledním roce* staly (%).

%	9-12 let		13-17 let		Celkem
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
Zařízení, které používám (např. mobil, tablet, počítač), bylo napadeno virem nebo spywarem	26	15	26	16	21
Utratil/a jsem příliš mnoho peněz za nákupy v aplikacích nebo v online hrách	11	4	21	4	10
Někdo zneužil mé heslo, aby se dostal k mým informacím, nebo aby předstíral, že jsem to já	8	5	11	13	9
Někdo využil mé osobní údaje způsobem, který se mi nelíbil	6	4	9	11	7
Někdo zjistil, kde právě jsem, protože sledoval/a můj mobil nebo jiné zařízení	4	3	7	6	5
Někdo o mně vytvořil stránku, obrázek, fotku nebo video, které byly nenávistné nebo zraňující	3	2	8	5	4
Někdo mě na internetu podvedl a přišel/a jsem o peníze	4	2	8	3	4

Znění otázky: Stala se ti POSLEDNÍM ROCE na internetu některá z následujících věcí?

Vidíme také, že chlapci mnohem více utráceli za nákupy v aplikacích nebo online hrách (11 % ve věkové kategorii 9-12 let a 21 % ve věkové kategorii 13-17 let) oproti dívkám (4 %) v obou věkových kategoriích, a že častěji přišli podvodem na internetu o peníze. Tato zkušenost se ale týká jen malé části chlapců (4 % ve věku 9-12 let a 8 % ve věku 13-17 let) a dívek (2 % a 3 %).

- 21 % dětí a dospívajících uvedlo, že jejich mobil, tablet nebo počítač byl **napaden virem**.
- 10 % dětí a dospívajících **utrátilo příliš mnoho peněz** za nákupy v aplikacích nebo online hrách.
- **Chlapci** utráceli častěji než dívky, tuto zkušenost uvedlo 21 % chlapců ve věku 13-17 let a jen 4 % dívek v témže věku.
- 9 % dětí a dospívajících uvedlo, že někdo **zneužil jejich heslo**.
- 7 % dětí a dospívajících uvedlo, že jejich **osobní údaje byly využity** způsobem, který se jim nelíbil.

Excesivní používání internetu

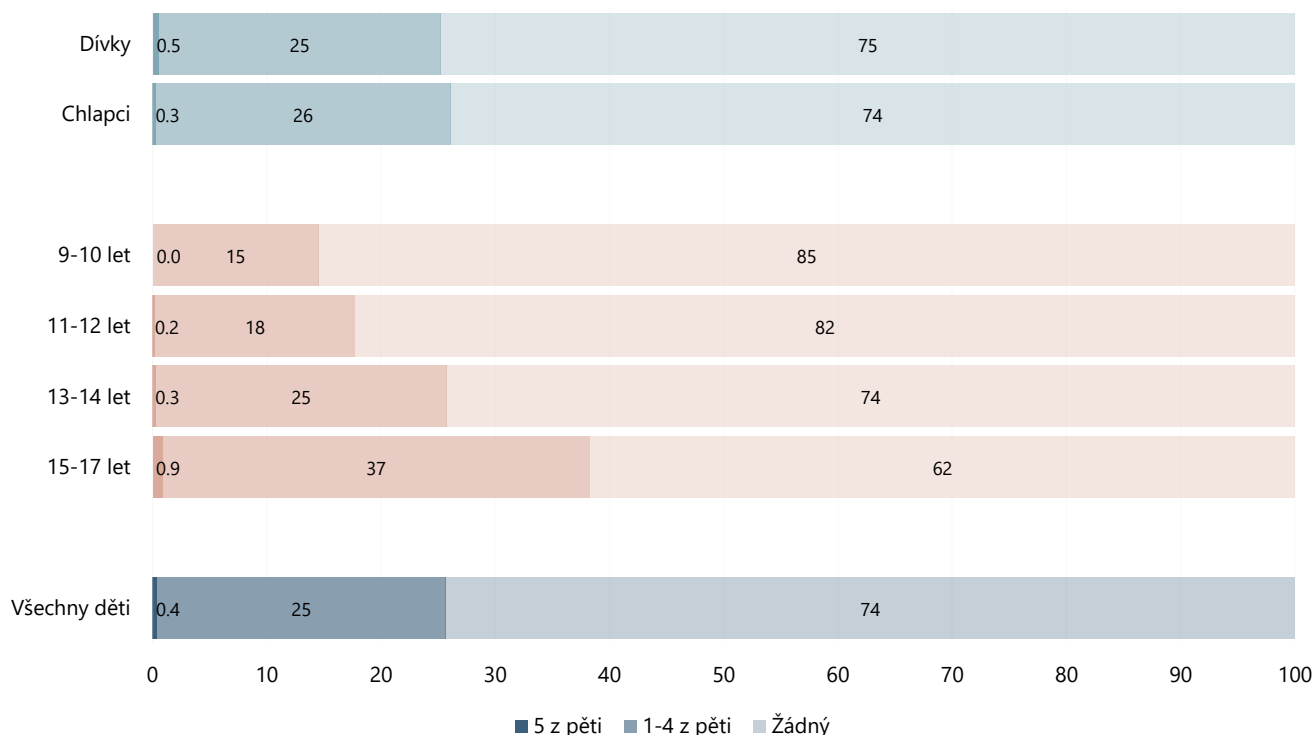
Mezi další rizika používání technologií patří excesivní používání internetu. O excesivním používání internetu mluvíme, pokud existují negativní dopady používání internetu na člověka současně ve více různých oblastech. Nejde tedy pouze o množství času na internetu, ale primárně o dopady, které nadměrné používání pro člověka má. V dotazníku jsme položili dětem pět otázek, které odpovídají ve výzkumech zavedeným kritériím excesivního používání internetu. Důležité je, že o excesivním používání internetu mluvíme, pokud člověk naplňuje **všechna kritéria současně**, respektive se mu všechny tyto věci dějí často.

V našem výzkumu jsme se dětí a dospívajících na tyto zkušenosti ptali a zde uvádíme, kolik z nich mívá podobnou zkušenost **minimálně jednou do týdne**, což odpovídá častému výskytu problémového chování. Z našich respondentů 7 % uvedlo, že nespali nebo nejedli kvůli internetu; 15 % souhlasilo, že zanedbávali rodinu, přátele nebo školu kvůli času trávenému na internetu; 13 % souhlasilo, že se cítili nepříjemně, když nemohli být na internetu; 20 % se snažilo omezit čas, který tráví na internetu, ale neúspěšně; a 22 % se minimálně každý týden přistihlo, že jsou na internetu, i když je to nebaví.

Jak jsme již uvedli, to že děti a dospívající zažívají pouze jednu z těchto věcí, ještě neznamena, že používají internet excesivně. Proto jsme se podívali na to, kolik respondentů uvedlo, že se jim minimálně týdně stávají všechny výše uvedené věci a u nichž lze proto mluvit o excesivním užívání internetu. Výsledky jsou v Grafu 14, který také ukazuje, kolik dětí týdně nezažívá žádnou z těchto skutečností.

Graf se týká dětí a dospívajících ve věku 9-17 let, kteří používají internet.

Graf 14: Kolik dětí a dospívajících splňuje žádnou, 1-4 nebo 5 z pěti kritérií poukazujících na excesivní užívání internetu (%).

Znění otázky: Jak často se ti v POSLEDNÍM ROCE stala některá z následujících věcí? (a) Nejedl/a jsem nebo nespál/a kvůli internetu, (b) Cítil/a jsem se nepříjemně, když jsem nemohl/a být na internetu, (c) Přistihl/a jsem se, že jsem na internetu, i když mě to moc nebaví, (d) Zanedbával/a jsem rodinu, přátele, nebo školu kvůli času strávenému na internetu, (e) Snažil/a jsem se omezit čas, který trávím na internetu, ale neúspěšně.

Ukázalo se, že pouze 0.4 % českých dětí a dospívajících minimálně týdně zažívá všech pět faktorů současně. U těchto dětí tedy můžeme mluvit o excesivním používání internetu. Na druhou stranu, 74 % českých dětí a dospívajících má zmíněné problémy méně často či vůbec. Nejčastěji mají alespoň jeden z těchto problémů týdně starší děti – 38 % dětí ve věku 15 až 17 let oproti 15 % dětí ve věku 9 až 10 let. Rozdíly mezi dívkami a chlapci jsou minimální.

- U 0.4 % českých dětí a dospívajících můžeme mluvit o **excesivním používání internetu**.
- Přítomnost faktorů excesivního používání internetu je častější u starších dětí.
- Rozdíly mezi dívkami a chlapci jsou minimální.
- 20 % dětí a dospívajících se minimálně týdně pokouší **neúspěšně omezit čas trávený na internetu**.
- 7 % dětí a dospívajících minimálně týdně **nespí nebo nejí kvůli internetu**.

ZÁVĚR

V tomto reportu byla shrnuta základní zjištění o dětech a dospívajících ve věku 9-17 let z České republiky ve vztahu ke dvěma zkoumaným oblastem – používání internetu a online aktivitám a zkušenostem s potenciálními online riziky, konkrétně s obecnou negativní zkušeností na internetu, online agresí a kyberšikanou, sexuálně explicitními obsahy, sextingem, setkáváním se s neznámými lidmi z internetu, škodlivými obsahy na internetu, dalšími online riziky jako je zneužití osobních dat či informací a excesivním používáním internetu.

Hlavním způsobem připojování k internetu se stává mobilní telefon. Denně je pomocí telefonu online 84 % českých dětí a dospívajících (a jen 45 % se denně připojuje pomocí notebooku nebo stolního počítače). V používání internetu obecně nejsou mezi chlapci a dívkami příliš velké rozdíly, ty se váží především na věk. S narůstajícím věkem narůstá používání internetu i počítačová gramotnost. Starší děti a dospívající se připojují více než ti mladší a také se na internetu věnují více a častěji různým online aktivitám a cítí se kompetentnější při zvládnání možných negativních jevů a rizik. Činnosti, kterým se děti a dospívající na internetu běžně věnují, jsou různorodé a zahrnují komunikaci s ostatními, zábavu (jako je např. sledování videí a hraní her), ale také práci do školy. Sociální sítě denně navštěvuje 70 % dětí a dospívajících a pro práci do školy využívá internet alespoň jednou za týden 65 %.

Užívání internetu a čas trávený online také souvisí s potenciálními online riziky. Ty děti a dospívající, kteří tráví více času online, mají také vyšší šanci, že se na internetu setkají s něčím nepříjemným nebo obtěžujícím. Proto zkušenost s negativními jevy na internetu roste s věkem. Online rizika a negativní jevy na internetu však nemusí být vždy zraňující nebo obtěžující. Starší děti a dospívající se sice s riziky obecně setkávají častěji, jsou však také lépe vybaveni je zvládat a méně často je hodnotí jako něco, co je rozhodilo nebo vyšší mírou obtěžovalo. Rozdíl ale nenalézáme pouze mezi staršími a mladšími, ale také mezi chlapci a dívkami. Dívky častěji uváděly, že měly na internetu nějakou negativní zkušenost, která je obtěžovala nebo rozhodila.

Na závěr je nutno dodat, že používání internetu dětmi a dospívajícími s sebou nese pouze online rizika, ale také pozitiva a příležitosti. Ne všechny děti a dospívající mají stejné možnosti při připojování k internetu, liší se také jejich počítačová gramotnost, od čehož se odvíjí také množství výhod a příležitostí, které mohou na internetu využít, ať už pro práci do školy či pro osobní rozvoj. Souvisí s tím

také jejich schopnost vyrovnat se s potenciálními riziky na internetu. Jak se i v našich datech ukázalo, ne každá zkušenost s online rizikem znamená újmu nebo negativní dopad pro děti a dospívající. Pokud se nejedná o závažnou situaci, skrze některé zkušenosti se mohou děti a dospívající stávat spíše zkušenějšími uživateli internetu. Některé zkušenosti mohou být více poučné, jiné naopak rizikové. Je však třeba uvažovat o široké variabilitě jednotlivých zkušeností. Stejná webová stránka může být pro jedno dítě přínosem, pro jiné naopak zraňující. Je proto třeba vždy brát v potaz celý kontext dané situace, stejně jako věk, pohlaví, i další sociálně-psychologické charakteristiky dítěte.

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bychom chtěli poděkovat všem, kdo nám pomohli s realizací tohoto výzkumu. Předně děkujeme všem respondentům, kteří vyplnili náš dotazník, a také jejich rodičům a školám, kteří toto umožnili.

Také děkujeme za podporu Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity.

V neposlední řadě děkujeme mezinárodní výzkumné síti EU Kids Online, v rámci které byl náš výzkum realizován.

Kontakt

Mgr. et Mgr. Hana Macháčková, PhD.
Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny
Fakulta sociálních studií
Masarykova univerzita, Brno
E-mail: hmachack@fss.muni.cz
Telefon: 549 494 744

Interdisciplinary Research Team on Internet and Society

<http://www.irtis.muni.cz/euko>

EU Kids Online

www.eukidsonline.net

